รักชนก ชำนาญมาก. 2551. **ความสัมพันธ์หญิงชายภายใต้กระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผศ.ดร.เยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ, ดร.มณีมัย ทองอยู่

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ศึกษาความสัมพันธ์หญิงชายตามจารีตดั้งเดิมของชาวผู้ไทย รวมถึงศึกษาพลวัตความสัมพันธ์หญิงชายตามจารีตท้องถิ่นของชุมชนชาวผู้ไทย ซึ่งเป็นกลุ่ม ชาติพันธ์กลุ่มหนึ่งในภาคอีสาน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในบริบทของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน และกลไกที่หญิงและชายนำมาใช้ในการจัดการความสัมพันธ์ทางสังคม ในบริบทของธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วิธีการดำเนินงาน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและกึ่งวิชาการ การใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างร่วมกับการใช้วิธีการสังเกต ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลประกอบไปด้วย ผู้หญิงที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว หัวหน้าครัวเรือน และประธานองค์กรชาวบ้านในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยพื้นที่ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ หมู่บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการวิจัยพบว่า การที่ชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทย ถูกดึงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการพัฒนาของรัฐ ในรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน มีผลทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงทั้งในระบบการผลิต รวมถึงจารีตประเพณี และความสัมพันธ์หญิงชายในชุมชน โดยชาวผู้ไทยมีการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตในชีวิต โดยผนวกเอาระบบการผลิตภาคบริการ ในรูปแบบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มาใช้ควบคู่กับการผลิตในภาคการเกษตร ซึ่งเป็นระบบการผลิตแบบดั้งเดิมของชุมชน มีการปรับเปลี่ยนจารีตประเพณีเกี่ยวกับการแบ่งพื้นที่ในชุมชน ผู้หญิงชาวผู้ไทยที่เคยมีบทบาทในพื้นที่ส่วนตัวหรือที่บ้าน ได้กลายเป็นผู้ที่มีบทบาทในพื้นที่สาธารณะ โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน งานของผู้หญิงซึ่งเป็นงานที่ทำในพื้นที่ส่วนตัวและถือเป็นงานที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้มาสู่ครัวเรือน กลับกลายเป็นงานบริการนักท่องเที่ยวที่นำมาซึ่งรายได้ และมีมูลค่าทางเศรษฐกิจต่อครัวเรือนและต่อชุมชน ความสัมพันธ์หญิงชายในบริบทของการท่องเที่ยว เป็นไปอย่างเกื้อกูลและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน

ปรากฏการณ์ดังกล่าว เป็นภาพสะท้อนการปรับตัวของชุมชนที่ไม่ได้เป็นผู้ถูกกระทำจากนโยบายการพัฒนาแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ชุมชนชาวผู้ไทยได้มีกลไก ในการจัดความสัมพันธ์ทางสังคมโดยนำเอาจารีต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชุมชน มาปรับใช้อย่างเหมาะสมกับ การพัฒนาภายใต้ระบบการผลิตแบบทุนนิยมผ่านรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

Rukchanok Chumnanmak. 2008. **Gender Relations in the Process of Cultural Tourism.** Master of Arts Thesis in Development Sociology, Graduate School, Khon Kaen University.

Thesis Advisors: Asst. Prof. Dr. Yaowalak Apichatvullop,
Dr. Maniemai Thongyou

ABSTRACT

This research concerns social change in the relationship between male and female genders in the Phuthai community, an ethnic group in Northeast Thailand. The new context of socio-economic and modern culture as well as commercial cultural management and cultural tourism, have reshaped social relation betweens men and women.

In this study, the researcher collects data and information in terms of quantity research. Research/semi research documents, interview sheets, and participation/non-participation observations are used. Informants include women who are involved in tourism management, heads of families, and presidents of village tourism management groups. The area scope of the research is within the village of Khok Kong, Kutwa Sub District, Kuchinarai District, Kalasin Province, Thailand.

The researcher found that the community of Phuthai has one of the programs within the Thai government policy on economic development aimed at communal cultural tourism. This project affects the community in its productive systems, social norms, and gender relations. The Phuthai community has changed their ways of making a living. They have adopted selling services in the tourism industry combined with traditional land cultivation practices.

The custom of spatial usage among women in the community has changed. Phuthai women used to be "inside" the house, but now are "outside", i.e., in public. They participate directly in economic activity. The traditional work of the Phuthai woman within her own space formerly was not involved with the family's monetary income. Now her work situation/space has changed to provide service for tourists which directly contributes to family income, thus, providing economic value to the family and to the community. At the same time, the relationships between Phuthai women and men, as generated in the context of cultural tourism, has been both rebalanced and beneficial.

This social phenomenon is a reflection of communal adjustment to a new social environment which is not directly controlled by the state. The community, however, has come up with their own social adjustment. They use custom, culture, and communal intelligence to form the new gender relationship which fit within the context of development in productive capitalism through communal cultural tourism.

ส่วนดีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่บุพการี
คณาจารย์และชาวบ้านทุกท่าน